

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Α.ΔΙ.Π.

ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩ-
ΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Ιανουάριος 2014

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή **σ. 5**

I. Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης (ΕΕΑ)

II. Η Διαδικασία Εξωτερικής Αξιολόγησης

III. Η Διαδικασία Εσωτερικής Αξιολόγησης

A. Πρόγραμμα Σπουδών **σ. 10**

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

- Στόχοι και αντικειμενικοί σκοποί του Προγράμματος Σπουδών, δομή και περιεχόμενο, σκοπούμενα μαθησιακά αποτελέσματα.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

- Ορθολογισμός, λειτουργικότητα, αποτελεσματικότητα του Προγράμματος Σπουδών.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- Μεγιστοποίηση της επιτυχίας και αντιμετώπιση ενδεχομένων παρεμποδιστικών παραγόντων.

ΒΕΛΤΙΩΣΗ

- Σχεδιαζόμενες βελτιώσεις.

B. Διδασκαλία **σ. 13**

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

- Παιδαγωγική πολιτική και μεθοδολογία, μέσα και πόροι.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

- Ποιότητα και αξιολόγηση διδακτικών διαδικασιών, διδακτικών υλικών και πόρων, κινητικότητα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- Αποδοτικότητα της διδασκαλίας, κατανόηση των θετικών ή αρνητικών αποτελεσμάτων.

ΒΕΛΤΙΩΣΗ

- Προτεινόμενες μέθοδοι βελτίωσης.

Γ. Έρευνα

σ. 17

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

- Ερευνητική πολιτική και κυριότεροι αντικειμενικοί σκοποί.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

- Προώθηση και αποτίμηση της έρευνας, ποιότητα υποστήριξης και υποδομών.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- Ερευνητικά προγράμματα και συνεργασίες, επιστημονικές δημοσιεύσεις και εφαρμοσμένα αποτελέσματα.

ΒΕΛΤΙΩΣΗ

- Προτεινόμενες πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη βελτίωση.

Δ. Όλες οι Λοιπές Υπηρεσίες

σ. 24

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

- Ποιότητα και αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών που παρέχει το Τμήμα.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

- Οργάνωση και υποδομές της διοίκησης του Τμήματος (π.χ. γραμματεία του Τμήματος).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

- Επάρκεια και λειτουργικότητα των διοικητικών και λοιπών υπηρεσιών.

ΒΕΛΤΙΩΣΗ

- Προτεινόμενες πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στη βελτίωση.

Πανεπιστημιακές υποδομές

σ. 28

Συνεργασία με κοινωνικούς, πολιτιστικούς και παραγωγικούς οργανισμούς

σ. 29

Ε. Στρατηγικός Σχεδιασμός, Προοπτικές για Βελτίωση και Αντιμετώπιση με Ενδεχόμενους Παρεμποδιστικούς Παράγοντες

σ. 30

- Βραχυπρόθεσμοι, μεσοπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι στόχοι και σχέδια δράσης που προτείνει το Τμήμα.

ΣΤ. Τελικά Συμπεράσματα και Συστάσεις της ΕΕΑ

σ. 32

- Η εξέλιξη και η παρούσα κατάσταση του Τμήματος, καλές πρακτικές και αδυναμίες που εντοπίστηκαν μέσω της διαδικασίας Εξωτερικής Αξιολόγησης, συστάσεις για βελτίωση.

Εισαγωγή

I. Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης (ΕΕΑ)

Η Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης για το Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου αποτελούνταν από τους εξής τέσσερις αξιολογητές, ο οποίος επελέγησαν από τον κατάλογο που συνέταξε η Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Α.ΔΙ.Π.):

1. **Μαρίνα Παπαναστασίου (Συντονίστρια)**, Καθηγήτρια Διοίκησης Διεθνών Επιχειρήσεων, Σχολή Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Μίντλσεξ, Πανεπιστημιούπολη Χέντον, Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο.
2. **Νικόλαος Γεωργαντζής**, Καθηγητής Συμπεριφορικής Οικονομικής, Αγροτικής Πολιτικής και Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Ρέντινγκ, Ηνωμένο Βασίλειο.
3. **Νικόλαος Τσαγγουριάς**, Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, Νομική Σχολή, Πανεπιστήμιο Σέφιλντ, Σέφιλντ, Ηνωμένο Βασίλειο.
4. **Ιωσήφ Ιωσήφ**, Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία, Κύπρος.

II. Η Διαδικασία Εξωτερικής Αξιολόγησης

Σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές για τα Μέλη της ΕΕΑ που παρέιχε η Α.ΔΙ.Π., η αποστολή τους είναι να:

- επαληθεύσουν την αντικειμενικότητα των πληροφοριών που εμφανίζονται στην Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης του Τμήμα-

τος, ελέγχοντας, όπου είναι απαραίτητο, τα αρχικά στοιχεία που συλλέχθηκαν για τους σκοπούς της αξιολόγησης:

- εκτιμήσουν και αξιολογήσουν τα αποτελέσματα του έργου της ακαδημαϊκής μονάδας και να το συγκρίνουν με τις σύγχρονες, διεθνώς αποδεκτές βέλτιστες πρακτικές;
- συστήσουν και προτείνουν συγκεκριμένες εναλλακτικές πρακτικές και βελτιώσεις.

Η ΕΕΑ επισκέφθηκε το Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου (εφεξής Τμήμα) τρεις διαδοχικές ημέρες, στις 20-22 Ιανουαρίου 2014, και ασχολήθηκε με την προετοιμασία της Έκθεσης Εξωτερικής Αξιολόγησής της (εφεξής Έκθεση) έως το Σάββατο 24 Ιανουαρίου 2014.

Η Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης (Ε.ΕΣ.Α) και άλλο υλικό τέθηκαν στη διάθεση της ΕΕΑ. Η Ε.ΕΣ.Α. υποβλήθηκε ηλεκτρονικά ήδη από πολύ νωρίτερα (τον Δεκέμβριο 2013) και αποτελούνταν από δύο μέρη: το πρώτο μέρος είχε ημερομηνία 21/12/2012, ενώ το δεύτερο, που ήταν μια επικαιροποίηση της αρχικής Ε.ΕΣ.Α., είχε ημερομηνία Ιουλίου 2013. Περαιτέρω υλικό τέθηκε στη διάθεση της ΕΕΑ κατά τη διάρκεια της τριήμερης επιτόπου επίσκεψής της.

Το Τμήμα εργάστηκε επιμελώς για να προετοιμάσει την Ε.ΕΣ.Α. και άλλο υλικό, καθώς και για να οργανώσει την επιτόπου επίσκεψη και τη φιλοξενία της ΕΕΑ. Η αποτελεσματικότητα και η προθυμία του να ανταποκριθεί στα αιτήματα της ΕΕΑ και να της παράσχει πληροφορίες ήταν αξιοσημείωτες. Η ΕΕΑ επιθυμεί να

εκφράσει τις ευχαριστίες και την εκτίμησή της προς το Τμήμα και τις Αρχές του Πανεπιστημίου για τη συνεργασία και τον επαγγελματισμό τους.

Κατά τη διάρκεια της επιτόπου επίσκεψής της, η ΕΕΑ είχε την ευκαιρία να συναντήσει, να συνομιλήσει και να έρθει σε επαφή με τον Πρύτανη, τον Αναπληρωτή Πρύτανη, την Αντιπρύτανη, τον Κοσμήτορα της Σχολής, την Πρόεδρο του Τμήματος, τους Διευθυντές των Τομέων, τους Διευθυντές των Ερευνητικών Κέντρων και του Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων (Ι.ΔΙ.Σ.), και τη μεγάλη πλειονότητα των Μελών ΔΕΠ. Οι συναντήσεις περιελάμβαναν παρουσιάσεις, συζητήσεις και διαδικασία ερωταπαντήσεων. Η ΕΕΑ είχε επίσης την ευκαιρία να συνομιλήσει με διδακτορικούς, μεταπτυχιακούς και προπτυχιακούς φοιτητές. Μια συνάντηση με περίπου πενήντα προπτυχιακούς φοιτητές έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια μιας διάλεξης, χωρίς την παρουσία μελών ΔΕΠ. Οι φοιτητές ενθαρρύνθηκαν να μιλήσουν ελεύθερα σχετικά με τη συνολική μαθησιακή εμπειρία τους. Χάρηκαν για την ευκαιρία να μιλήσουν με την ΕΕΑ και να διατυπώσουν τις απόψεις τους. Η ΕΕΑ είχε επίσης την ευκαιρία να συναντήσει και να συνομιλήσει με το διοικητικό προσωπικό του Τμήματος, την υπεύθυνη της Βιβλιοθήκης, το Γραφείο Erasmus και το Κέντρο Εξυπηρέτησης Φοιτητών.

Η Έκθεση βασίζεται σε πληροφορίες που συλλέχθηκαν κατά την επιτόπου επίσκεψη, καθώς και σε πληροφορίες που περιέχονταν στην Ε.ΕΣ.Α. και σε άλλα κείμενα που υπεβλήθησαν κατά τη διάρκεια της επιτόπου επίσκεψης.

III. Η Διαδικασία Εσωτερικής Αξιολόγησης

Η ΕΕΑ είχε την ευκαιρία να μελετήσει και να σκεφτεί πάνω στην Ε.ΕΣ.Α., και μπόρεσε να καταλήξει σε κάποια σχετικά συμπεράσματα.

- Οι πηγές τεκμηρίωσης που χρησιμοποιήθηκαν για να προετοιμαστεί η Ε.ΕΣ.Α. ήταν επαρκείς και έδιναν ακριβή περιγραφή του Τμήματος. Η τεκμηρίωση περιλάμβανε ατομικές εκθέσεις, στατιστικές του Τμήματος αναφορικά με μέλη ΔΕΠ και φοιτητές (εισακτέοι, εγγεγραμμένοι, ενεργοί και αποφοιτούντες), στατιστικές σχετικά με το ερευνητικό έργο. Ωστόσο, θα ήταν ευκατρία μια συστηματικότερη συλλογή πληροφοριών πάνω σε όλες τις πτυχές των δραστηριοτήτων του Τμήματος.
- Η Ε.ΕΣ.Α. ήταν ένα μάλλον μεγάλο κείμενο που περιείχε πληθώρα πληροφοριών, όπως απαιτείται από την Α.ΔΙ.Π. Εντούτοις, θα αποτελούσε «καλή πρακτική» αν συμπεριλάμβανε και μια σύνοψη.
- Το Τμήμα κατέχει εξέχουσα θέση σε εθνικό επίπεδο και προσπαθεί σκληρά να ενισχύσει τη διεθνή φήμη του. Τα επιτεύγματα του Τμήματος είναι αξιοσημείωτα στους τομείς της έρευνας, διδασκαλίας και συνεισφοράς στην ευρύτερη κοινωνία.
- Ένα πρόβλημα που εντόπισε η Ε.ΕΣ.Α. είναι ο μεγάλος αριθμός «αιώνιων» φοιτητών και η μεγάλη αναλογία φοιτητών προς Μέλη ΔΕΠ. Αναμένεται ωστόσο ότι αυτό το ζήτημα θα επιλυθεί εντός του 2014, έπειτα από την ενεργοποίηση νομοθεσίας που επιτρέπει τη διαγραφή παλαιών φοιτητών που είναι ανενεργοί.

- Το ερευνητικό έργο του Τμήματος είναι εντυπωσιακό. Η Ε.ΕΣ.Α. περιείχε λεπτομερείς πληροφορίες για τις ερευνητικές δραστηριότητες των Μελών ΔΕΠ και των Ερευνητικών Κέντρων και του Ι.ΔΙ.Σ. Παρότι αριθμητικά στοιχεία για τη χρηματοδότηση της έρευνας δεν κατέστησαν διαθέσιμα, η ΕΕΑ ενημερώθηκε για το γεγονός ότι η χρηματοδότηση από το Πανεπιστήμιο ή το Κράτος είναι σχεδόν ανύπαρκτη, αλλά σημειώνει ότι τα Ερευνητικά Κέντρα και το Ι.ΔΙ.Σ. έχουν εξασφαλίσει εξωτερική χρηματοδότηση προκειμένου να υποστηρίξουν τις ερευνητικές τους δραστηριότητες, προσπάθεια που θα πρέπει να συνεχιστεί απρόσκοπτα.
- Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με την ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα, η παρούσα οικονομική κρίση στη χώρα και άλλες δυσκολίες που συνδέονται με το εξωτερικό περιβάλλον δημιουργούν σοβαρές δυσκολίες στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση ακαδημαϊκών πολιτικών. Παρά ταύτα, το Τμήμα γενικά φαίνεται να προβαίνει σε υψηλής ποιότητας έρευνα και διδασκαλία.

A. Πρόγραμμα Σπουδών

Το Τμήμα και το πρόγραμμα σπουδών αντανακλούν τη μακρά παράδοση αριστείας στις διεθνείς σπουδές που εισήγαγαν στο Πανεπιστήμιο μερικοί από τους κορυφαίους ειδικούς στις Διεθνείς Σχέσεις και στο Διεθνές Δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων των Σ. Σεφεριάδη και Γ. Τενεκίδη. Μαθήματα όπως Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Διεθνείς Σχέσεις και Διπλωματική Ιστορία έχουν οδηγήσει στο τωρινό πρόγραμμα σπουδών, που αποσκοπεί στο να παράσχει στους φοιτητές θεωρητική γνώση και πρακτική εμπειρία στις διεθνείς και ευρωπαϊκές σχέσεις και δίκαιο. Η πρακτική εμπειρία ενισχύεται από την Πρακτική Άσκηση, η οποία εισήχθη το ακαδημαϊκό έτος 2005-06. Η δομή του Τμήματος και οι τρεις τομείς του (Διεθνών Σχέσεων, Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεσμών, και Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας και Πολιτισμικών Σχέσεων) αντανακλούν τους ακαδημαϊκούς κλάδους που συνθέτουν το πρόγραμμα σπουδών.

Το παρόν πρόγραμμα σπουδών, που εισήχθη το 2003, αποσκοπεί στη μείωση της κατάτμησης των γνωστικών αντικειμένων ούτως ώστε να βοηθήσει τους φοιτητές να επικεντρωθούν σε δύο κατευθύνσεις εξειδίκευσης (μία πρωτεύουσα και μία δευτερεύουσα κατεύθυνση εξειδίκευσης ανά φοιτητή). Κάθε κατεύθυνση έχει έναν αριθμό προαπαιτούμενων μαθημάτων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα προχωρημένα μαθήματα (4^{ου} έτους) μπορούν να οργανωθούν με αποτελεσματικότερο τρόπο ως συνέχιση γνώσεων που έχουν αποκτηθεί προηγουμένως. Σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα σπουδών, ο αριθμός των απαιτούμενων για απόκτηση πτυχίου μαθημάτων έχει μειωθεί από 64 σε 48 και έχει δομηθεί

γύρω από τέσσερις κατευθύνσεις. Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο του προγράμματος σπουδών είναι ο διεπιστημονικός του χαρακτήρας ο οποίος το διακρίνει από άλλα παρόμοια προγράμματα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Η ΕΕΑ είναι της άποψης ότι το πρόγραμμα των προπτυχιακών σπουδών συνάδει προς την αποστολή του Τμήματος, αντικατοπτρίζει τα προφίλ και τα ερευνητικά ενδιαφέροντα των Μελών ΔΕΠ και συνάδει προς ό,τι αναμένεται από το περιεχόμενο παρόμοιων προγραμμάτων σπουδών. Επιπλέον, φαίνεται ότι το πρόγραμμα σπουδών επικαιροποιείται συνεχώς σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές που είναι σε εξέλιξη.

Αναφορικά με το υλικό προς ανάγνωση από τους φοιτητές, ο νόμος επιτρέπει στους φοιτητές να επιλέξουν ένα διδακτικό σύγγραμμα (που παρέχεται δωρεάν από το κράτος) από έναν κατάλογο τριών, που συνιστά ο κάθε διδάσκων. Συμπληρωματικό υλικό αναφοράς παρέχεται επίσης σε άλλες γλώσσες. Εντούτοις, οι φοιτητές μπορεί να μην αισθάνονται τόσο άνετα στις ξένες γλώσσες όσο θα αναμενόταν, και γι' αυτόν τον λόγο θα πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση στη μάθηση και στην εκπαίδευση σε ξένες γλώσσες για ακαδημαϊκούς σκοπούς. Πράγματι, το Τμήμα προσφέρει σημαντικό αριθμό ξένων γλωσσών αλλά, ενόψει της ένταξης των περιφερειακών σπουδών στην έρευνά του, το Τμήμα μπορεί ενδεχομένως να εξετάσει τη συμπερίληψη και άλλων γλωσσών όπως τα αραβικά και τα κινεζικά. Σχετικά με την ακαδημαϊκή ποιότητα των διδακτικών συγγραμμάτων, οι φοιτητές ήταν της γνώμης ότι πρόκειται για καλά

βιβλία αναφοράς. Εντούτοις, έθεσαν υπόψη της ΕΕΑ το γεγονός ότι σε κάποιες εξαιρετικές περιπτώσεις το υλικό δεν επικαιροποιείται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Επίσης, οι φοιτητές φαίνεται να προτιμούν μεταφράσεις εδραιωμένων διδακτικών συγγραμμάτων.

Αναφορικά με το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΜΑ) που παρέχει το Τμήμα, οι κατευθύνσεις που επί του παρόντος προσφέρονται αντανakλούν τα δυνατά σημεία του Τμήματος, και η διδασκαλία είναι στραμμένη προς την έρευνα. Υπάρχει ωστόσο χώρος για βελτίωση, προκειμένου το πρόγραμμα και τα προσφερόμενα μαθήματα να αντανakλούν σύγχρονα ζητήματα και προκλήσεις. Για παράδειγμα, το ΠΜΣ στις Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές θα μπορούσε να στραφεί περισσότερο προς την ασφάλεια, λόγω της σημασίας που έχει στην παρούσα συγκυρία η ασφάλεια στις διεθνείς σχέσεις και στο διεθνές δίκαιο. Το ΠΜΣ είναι αρκετά δημοφιλές μεταξύ επαγγελματιών από το Υπουργείο Άμυνας ή άλλα ελληνικά υπουργεία και ιδρύματα. Αυτό αποτελεί απόδειξη της φήμης που απολαύει το Τμήμα και το μεταπτυχιακό του πρόγραμμα. Η συμμετοχή των εν λόγω επαγγελματιών ενισχύει τη μαθησιακή εμπειρία όλων. Το Τμήμα μπορεί ενδεχομένως να εξετάσει την εισαγωγή επαγγελματικών / διοικητικών προγραμμάτων που θα προσφέρονται σε τέτοιου είδους επαγγελματίες και τα οποία θα χρηματοδοτούνται από τον οργανισμό προέλευσής των.

B. Διδασκαλία

Η διδασκαλία συνήθως διεξάγεται μέσω διαλέξεων, με ή χωρίς τη χρήση ηλεκτρονικού υλικού (π.χ. διαφάνειες, ταινίες, κλπ.). Όπου αυτό είναι κατάλληλο, χρησιμοποιούνται άλλες διδακτικές μέθοδοι όπως περιπτωσιολογικές μελέτες ή παίγνια προσομοίωσης. Οι φοιτητές συχνά συμμετέχουν στη διδακτική διαδικασία με την παρουσίαση εργασιών, και το Τμήμα διενεργεί μια σειρά προσομοιώσεων δικαστικών υποθέσεων. Τη διδασκαλία αναλαμβάνουν μέλη ΔΕΠ και διδακτορικοί φοιτητές. Το ευρύ δίκτυο ανταλλαγών με ξένα Πανεπιστήμια και το πρόγραμμα Erasmus συνεισφέρουν στην κινητικότητα φοιτητών και Μελών ΔΕΠ, η οποία αυξάνει την ποιότητα της διδακτικής εμπειρίας. Όπως πρότειναν φοιτητές που συμμετείχαν σε τέτοια προγράμματα και όπως υποστηρίζει και η ΕΕΑ, θα βοηθούσε η υιοθέτηση μεθόδων διδασκαλίας όπως σεμινάρια σε μικρές ομάδες, ιδίως όταν διδάσκουν διδακτορικοί φοιτητές. Αυτό θα εμπλούτιζε τη συνολική διδακτική διαδικασία, ιδίως σε μαθήματα επιλογής όπου η εγγραφή των φοιτητών είναι πιο στοχευμένη, επιτρέποντας περισσότερα σεμιναριακού τύπου μαθήματα πέραν της συνηθισμένης διαδικασίας διαλέξεων. Αναφορικά με τις αίθουσες διδασκαλίας και τον εξοπλισμό τους, ορισμένα μέλη ΔΕΠ επισήμαναν την ανάγκη για εγκατάσταση μικροφώνων στις αίθουσες, ενώ οι φοιτητές παραπονέθηκαν για την έλλειψη θέρμανσης και κλιματισμού. Σε περίπτωση που υπάρξουν διαθέσιμα κονδύλια, θα πρέπει να εγκατασταθούν PowerPoint για φορητούς υπολογιστές.

Αναφορικά με την αξιολόγηση των φοιτητών, το Τμήμα έχει υιοθετήσει ένα αρκετά ευρύ φάσμα μεθόδων αξιολόγησης, συμπεριλαμβανομένης της συνεχούς αξιολόγησης, τελικών γραπτών εξετάσεων και σύντομων προφορικών εξετάσεων. παρότι αυτό φαίνεται να είναι η φυσική συνέπεια της πολυεπιστημονικής και διεπιστημονικής φύσης του Τμήματος, η ΕΕΑ είχε την αίσθηση ότι δεν υπάρχουν τυποποιημένες μέθοδοι αξιολόγησης. Όπου αυτές οι μέθοδοι υπάρχουν (στον Οδηγό Σπουδών), η ΕΕΑ είχε την αίσθηση ότι θα πρέπει να αναβαθμιστούν προκειμένου να ανταποκριθούν στις αντίστοιχες διεθνείς πρακτικές. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλα τα μαθήματα θα πρέπει να υιοθετήσουν την ίδια μέθοδο αξιολόγησης των φοιτητών, αλλά ότι όλες οι διαθέσιμες εξεταστικές μέθοδοι θα πρέπει να περιγράφονται εκ των προτέρων, με σαφώς καθορισμένες διαδικασίες ανά εξέταση/επανεξέταση. Η Επιτροπή Προγράμματος Σπουδών θα πρέπει να συστήσει (σε συνεργασία με το σύνολο των Μελών ΔΕΠ) και να επικυρώσει εναλλακτικές μεθόδους εξετάσεων ανά τύπο μαθημάτων. Για παράδειγμα, το να προάγεται φοιτητής σε υποχρεωτικό μάθημα μόνο με μία προφορική εξέταση θα πρέπει να αποφεύγεται. Με το ίδιο σκεπτικό, η ΕΕΑ είχε την αίσθηση ότι η μορφή και το περιεχόμενο των περιγραμμάτων μαθημάτων θα πρέπει να τυποποιηθεί και ότι τα περιγράμματα μαθημάτων θα πρέπει να δίνονται στους φοιτητές πριν την έναρξη της διδασκαλίας. Οι φοιτητές ανέφεραν περιπτώσεις όπου το περίγραμμα δόθηκε σε προχωρημένο στάδιο του εξαμήνου ή, σε μικρό αριθμό περιπτώσεων, δεν δόθηκε καθόλου. Για την ακρίβεια, τόσο η ΕΕΑ όσο και τα Μέλη ΔΕΠ συμφώνησαν ως προς την ανάγκη για

περισσότερη τυποποίηση διαδικασιών, υποστηριζόμενη μεταξύ άλλων από νέες τεχνολογίες πληροφορικής και διαδικτυακές πηγές.

Αναγνωρίστηκε ότι το προηγούμενο θεσμικό πλαίσιο ευθύνεται για τον υπερβολικά μεγάλο αριθμό εγγεγραμμένων φοιτητών σε σχέση με εκείνους που όντως προσέρχονται στις εξετάσεις. Η παρούσα αναλογία μεταξύ Μελών ΔΕΠ και φοιτητών είναι ζήτημα, αλλά ελπίζεται ότι η εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου θα διορθώσει αυτό το πρόβλημα. Αυτό θα μπορούσε επίσης να οδηγήσει σε καλύτερη διαχείριση διδακτικών και άλλων πόρων. Αντίστοιχα, μια περαιτέρω μείωση των μαθημάτων που είναι απαραίτητα για τη λήψη πτυχίου από τους προπτυχιακούς φοιτητές θα μπορούσε να αυξήσει την αποτελεσματικότητα και τις συνέργειες μεταξύ διδασκαλίας και έρευνας, ιδίως αν προωθηθεί περαιτέρω η διδασκαλία που είναι στραμμένη προς την έρευνα. Στο επίπεδο του ΠΜΣ, η αναλογία είναι παραπάνω από ικανοποιητική, καθώς οι εισακτέοι φοιτητές είναι 90 ετησίως. Δεν υπάρχει πρακτικά καμία διαφορά μεταξύ του αριθμού των εγγεγραμμένων και των συμμετεχόντων στις εξετάσεις στο ΠΜΣ όπου η παρακολούθηση είναι υποχρεωτική και οι κανονισμοί είναι τελείως διαφορετικοί από εκείνους που διέπουν τις προπτυχιακές σπουδές, οι οποίοι καθορίζονται από την υφιστάμενη νομοθεσία αναφορικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σχετικά με την αξιολόγηση της διδασκαλίας, ορισμένα Μέλη ΔΕΠ θέλουν να δουν μια πιο συστηματική προσέγγιση. Οι φοιτητές επίσης είχαν την αίσθηση

ότι θα έπρεπε να εγκαθιδρυθεί ένας πιο αποτελεσματικός διάυλος επικοινωνίας τους με τα Μέλη ΔΕΠ αναφορικά με τη διδακτική τους εμπειρία. Η Αξιολόγηση της διδασκαλίας από τους φοιτητές γίνεται συνήθως μέσω ενός ερωτηματολογίου που κατατίθεται στη Γραμματεία του Τμήματος. Το ερωτηματολόγιο καλύπτει τα περισσότερα ζητήματα που σχετίζονται με τη διδασκαλία. Εντούτοις, με το να παραφραστεί η ερώτηση 30 (η ερώτηση για το ποσοστό συμμετοχής θα πρέπει να γίνεται με πιο συγκεκριμένο τρόπο), με το να συμπεριληφθεί μια ανοιχτή ερώτηση σχετικά με τη διδασκαλία και με το να παραληφθεί η συμβουλή να απαντώνται οι ερωτήσεις επιλεκτικά, θα βελτιωθεί η αμεροληψία και συνεπώς η αποτελεσματικότητα του ερωτηματολογίου ως μέσου αξιολόγησης.

Στη σελίδα 79 της Ε.Ε.Σ.Α., το Τμήμα αναγνωρίζει την ανάγκη να βελτιωθούν περαιτέρω οι διαδικασίες και τα μέσα της διδασκαλίας. Όπως συζητήθηκε μεταξύ της ΕΕΑ και των Μελών ΔΕΠ, δεν υπάρχει επίσημη παιδαγωγική πολιτική. Επίσης, από τις επίσημες συζητήσεις με τα Μέλη ΔΕΠ καθώς και από την Ε.Ε.Σ.Α., έγινε αντιληπτό ότι η ηλεκτρονική διδασκαλία (e-class) είναι σε πιλοτική φάση.

Ένας πιθανός τρόπος αντιμετώπισης με συστηματικό και θεσμικό τρόπο των ζητημάτων που ηγέρθηκαν παραπάνω στις ενότητες περί Προγράμματος Σπουδών και Διδασκαλίας θα ήταν η θέσπιση ενός Εργαστηρίου Μάθησης το οποίο, ενδεικτικά, θα:

- Παρέχει επιμορφωτικά μαθήματα για υποστήριξη νέων τεχνικών διδασκαλίας με τις οποίες τα Μέλη ΔΕΠ δεν είναι εξοικειωμένα.
- Βοηθά στην εξέλιξη των περιγραμμάτων μαθημάτων, ηλεκτρονικής μάθησης / ηλεκτρονικής διδασκαλίας.
- Παρέχει εκπαίδευση στη συγγραφή και ανάπτυξη ερευνητικών προτάσεων.
- Παρέχει εκπαίδευση στο πώς αναπτύσσεται επικαιροποιημένο υλικό μαθήματος και διδακτικό υλικό.
- Παρέχει εκπαίδευση σε τεχνικές επίβλεψης.
- Αναπτύσσει τυποποιημένες διαδικασίες εξετάσεων προκειμένου να εξασφαλιστεί η ποιότητα και διαφάνεια των εξετάσεων, όπως π.χ. η ανάπτυξη προτύπων απαντήσεων στις εξετάσεις.

Γ. Έρευνα

Σύμφωνα με την Ε.ΕΣ.Α., η πολιτική και οι σκοποί της έρευνας του Τμήματος είναι: διεπιστημονικότητα· εξωστρέφεια· συνεισφορά στη διαμόρφωση πολιτικής σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, η συνολική πολιτική έρευνας του Τμήματος δεν έχει διατυπωθεί σε κανένα επίσημο κείμενο, ούτε υπάρχουν κριτήρια προκειμένου να εκτιμηθεί η ατομική ή η θεσμική επίδοση αναφορικά με την έρευνα.

Η ερευνητική δραστηριότητα προετοιμάζεται και επιβλέπεται από τη Συντονιστική Επιτροπή του Μεταπτυχιακού, τη Γενική Συνέλευση και τους Τομείς.

Η ερευνητική πολιτική του Τμήματος εφαρμόζεται και διαδίδεται κυρίως μέσω τεσσάρων Ερευνητικών Κέντρων (το Ευρωπαϊκό Κέντρο Περιβαλλοντικής Έρευνας και Κατάρτισης – Ε.ΚΕ.Π.Ε.Κ· το Ευρωπαϊκό Κέντρο Έρευνας και Κατάρτισης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ανθρωπιστικού Δικαίου – ΕΚΕΚΔΑΑΔ· το Μεσογειακό Πρόγραμμα Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου και Διαπραγμάτευσης – ΜΕΡΙΕLAN Centre· το Ευρωπαϊκό Κέντρο Οικονομικού και Χρηματοοικονομικού Δικαίου – ECEFIL) και του Ι.Δι.Σ. Κάθε Ερευνητικό Κέντρο έχει έναν Διευθυντή, ένα Διοικητικό Συμβούλιο και μέλη, περιλαμβανομένων διδακτορικών φοιτητών. Δεν κατέστη σαφές στην ΕΕΑ εάν όλα τα Μέλη ΔΕΠ εμπλέκονται ενεργά στα Ερευνητικά Κέντρα ή στο Ι.Δι.Σ. Όλα τα Ερευνητικά Κέντρα έχουν τις δικές τους δημοσιεύσεις με τη μορφή έντυπων ή ηλεκτρονικών bulletin, ενημερωτικών δελτίων, επιστημονικών περιοδικών ή κειμένων εργα-

σίας. Αυτές οι δημοσιεύσεις περιέχουν πληροφορίες σχετικά με τις δραστηριότητες του συγκεκριμένου κέντρου, άρθρα και σχόλια μελών του κέντρου ή εξωτερικών συμμετεχόντων, και άλλες σχετικές πληροφορίες. Οι κριτικές επιτροπές δημοσιεύσεων αποτελούνται από μέλη των κέντρων, εξωτερικά μέλη καθώς και διεθνή μέλη. Τα Ερευνητικά Κέντρα και το Ι.Δι.Σ. επιδιώκουν ενεργά εξωτερικές συνεργασίες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Αναζητούν επίσης ενεργά εξωτερική χρηματοδότηση. Η επιτυχία τους σε αυτές τις αναζητήσεις ποικίλλει.

Επί του παρόντος, μεμονωμένα μέλη του Τμήματος καθώς και μέλη των Ερευνητικών Κέντρων και του Ι.Δι.Σ. εκπονούν ερευνητικά προγράμματα, κάποια από τα οποία λαμβάνουν εξωτερική χρηματοδότηση.

Αναφορικά με τις ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις των Μελών ΔΕΠ, το έργο είναι εντυπωσιακό. Μέλη ΔΕΠ του Τμήματος έχουν δημοσιεύσει μονογραφίες, άρθρα σε περιοδικά με κριτές, κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους, σχόλια σε δικαστικές αποφάσεις, σχόλια ή κείμενα εργασίας στα ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά ή γερμανικά. Οι δημοσιεύσεις τους έχουν εμφανιστεί σε ελληνικά και ξένα επιστημονικά περιοδικά.

Μέλη ΔΕΠ του Τμήματος έχουν συμμετάσχει σε μεγάλο αριθμό συνεδρίων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό ως μέλη ή συντονιστές panel.

Επίσης, μέλη ΔΕΠ του Τμήματος είναι ενεργοί επαγγελματίες σε άλλους χώρους και συμμετέχουν στη διαμόρφωση πολιτικής και αποφάσεων ως μέλη Επιτροπών, Συμβουλίων ή μέσω άλλων δραστηριοτήτων για την ελληνική κυβέρνηση ή για διεθνείς οργανισμούς. Έτσι, υπάρχει άμεση σύνδεση μεταξύ έρευνας και πρακτικής.

Συνοψίζοντας, υπάρχει δυναμική κουλτούρα έρευνας στο Τμήμα. Η έρευνα που παράγει το Τμήμα έχει διεπιστημονική και διεθνή οπτική. Επίσης, επικεντρώνεται σε σύγχρονα ζητήματα καθώς και σε ζητήματα ειδικού ενδιαφέροντος για την Ελλάδα και την ευρύτερη περιφέρειά της. Επιπλέον, η έρευνα του Τμήματος έχει σημαντικό αντίκτυπο μέσω εκπαιδευτικών ανταλλαγών με άλλα ακαδημαϊκά ή μη ακαδημαϊκά ιδρύματα, μέσω συμβουλευτικού έργου για την ελληνική κυβέρνηση ή για άλλους ελληνικούς και διεθνείς οργανισμούς, καθώς και μέσω κοινωνικής δραστηριοποίησης. Ως εκ τούτου, το Τμήμα απολαύει εθνικής και διεθνούς φήμης.

Εντούτοις, η ΕΕΑ έχει την αίσθηση ότι οι υφιστάμενες θεσμικές δομές και πολιτικές δεν είναι επαρκείς για να υποστηρίξουν την έρευνα σε ένα σύγχρονο, προσανατολισμένο προς την έρευνα και ανταγωνιστικό εκπαιδευτικό περιβάλλον. Επιπρόσθετα, η παρούσα οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η χώρα και η έλλειψη πόρων έχουν επηρεάσει τα Πανεπιστήμια και κατ' επέκταση και την έρευνα. Έτσι, θα πρέπει να γίνουν περαιτέρω βήματα προκειμένου να διατη-

ρηθεί και να αυξηθεί το ερευνητικό έργο του Τμήματος. Ως εκ τούτου, συνιστούμε τις παρακάτω ενέργειες:

- (1) Το Τμήμα θα πρέπει να συγκροτεί την **ερευνητική του στρατηγική** ανά 4-5 έτη. Η ερευνητική στρατηγική θα αφορά στον καθορισμό των ερευνητικών στόχων και αντικειμενικών σκοπών, αλλά και μηχανισμών που θα διευκολύνουν την υλοποίησή τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Τμήμα θα είναι σε θέση να κοινωνεί τις ερευνητικές του προσδοκίες στα Μέλη ΔΕΠ, να επιτυγχάνει καλύτερο συντονισμό μεταξύ των διαφόρων Τομέων και Κέντρων και να μετρά τα αποτελέσματα.
- (2) Το Τμήμα θα πρέπει να δημιουργήσει μια **Επιτροπή Ερευνών**, τα μέλη της οποίας θα μπορούσαν να είναι οι Διευθυντές των Ερευνητικών Κέντρων και του Ι.Δι.Σ., ο/η Πρόεδρος του Τμήματος, καθώς και Μέλη ΔΕΠ του Τμήματος. Εναλλακτικά, το Τμήμα θα μπορούσε να ορίσει έναν Διευθυντή Ερευνών. Η αποστολή της Επιτροπής Ερευνών ή του Διευθυντή Ερευνών θα είναι να καθορίζει τη συνολική ερευνητική στρατηγική του Τμήματος, να παράσχει στρατηγική καθοδήγηση και να επιβλέπει την υλοποίηση και εφαρμογή της ερευνητικής στρατηγικής του Τμήματος από τα Μέλη ΔΕΠ και τα Ερευνητικά Κέντρα και το Ι.Δι.Σ. Αυτό μπορεί να γίνεται μέσω ετήσιων επιθεωρήσεων ή αναφορών των Μελών ΔΕΠ.

- (3) Το Τμήμα – ίσως σε συνδυασμό με τη Σχολή ή το Πανεπιστήμιο – θα πρέπει να δημιουργήσει ένα **Γραφείο Ερευνητικών Δυνατοτήτων** (Enterprise Office) η αποστολή του οποίου θα είναι να προωθεί ερευνητικές συνεργασίες με δημόσια ή ιδιωτικά ιδρύματα, να εντοπίζει πηγές ερευνητικής χρηματοδότησης, να ενημερώνει τα Μέλη ΔΕΠ για διαθέσιμα κονδύλια ή ερευνητικές ευκαιρίες, να παρέχει συμβουλές και υποστήριξη σε Μέλη ΔΕΠ σχετικά με αιτήσεις χρηματοδότησης και με το κόστος της έρευνας, αλλά και να διαχειρίζεται τις ερευνητικές υποτροφίες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα εξασφαλιστεί επιπλέον χρηματοδότηση, το ποσοστό επιτυχίας στις αιτήσεις για χρηματοδότηση θα αυξηθεί, ενώ η διαχείριση των ερευνητικών προγραμμάτων θα καταστεί περισσότερο αποτελεσματική και λιγότερο επαχθείς για τους ερευνητές. Η ΕΕΑ πιστεύει ότι ο ρόλος, η αποστολή και η στελέχωση του ΕΛΚΕ, καθώς και της Γραμματείας του Τμήματος, θα πρέπει να αναθεωρηθούν αντίστοιχα.
- (4) Το Τμήμα θα πρέπει να **ενισχύσει τις υπάρχουσες εσωτερικές ερευνητικές δομές** του, προωθώντας μια πιο ισορροπημένη ανάπτυξη των υπάρχοντων Τομέων, αλλά ταυτόχρονα να ενισχύσει περαιτέρω τις συνεργείες μεταξύ όλων των Τομέων. Αυτό θα διασφαλίσει και θα προωθήσει περαιτέρω τη διεπιστημονική και διεθνή οπτική της έρευνάς του.
- (5) Λόγω της σημασίας που αποδίδεται διεθνώς στην πρωτοτυπία και στον αντίκτυπο, το Τμήμα θα πρέπει να διευκολύνει την έρευνα που

έχει πρωτοτυπία και αντίκτυπο, μέσω διακανονισμών για εκπαιδευτικές άδειες, μείωση του φόρτου εργασίας ή μέσω άλλων πρωτοβουλιών.

- (6) Ενόψει του διεθνούς και διεπιστημονικού ερευνητικού προφίλ του Τμήματος, Μέλη ΔΕΠ θα πρέπει να δημοσιεύουν σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά με μεγάλο αντίκτυπο. Το Τμήμα θα πρέπει να θέσει συγκεκριμένους στόχους.
- (7) Η ιστοσελίδα του Τμήματος θα πρέπει να επανασχεδιαστεί προκειμένου να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τους ερευνητικούς στόχους και επιτεύγματα του Τμήματος. καθώς και πληροφορίες σχετικά με τα Ερευνητικά Κέντρα και το Ι.Δι.Σ. Επιπλέον, οι ατομικές ιστοσελίδες των μελών ΔΕΠ θα πρέπει να περιλάβουν ένα ειδικό τμήμα για την «έρευνα», το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες για τα ερευνητικά τους ενδιαφέροντα, προγράμματα, δημοσιεύσεις, καθώς και άλλες σχετικές πληροφορίες. Η ΕΕΑ πιστεύει ότι η μορφή και το περιεχόμενο των ιστοσελίδων θα πρέπει να τυποποιηθεί.
- (8) Σχετικά με τους διδακτορικούς φοιτητές, είναι ενσωματωμένοι στις ερευνητικές δραστηριότητες των Ερευνητικών Κέντρων και του Ι.Δι.Σ. Η επιλογή τους ακολουθεί αυστηρά ακαδημαϊκά κριτήρια και σε κάθε φοιτητή ανατίθεται ένας κύριος επιβλέπων. Η επιβλέπουσα επιτροπή αποτελείται από τον κύριο επιβλέποντα και δύο άλλα Μέλη ΔΕΠ. Η πρόοδος ελέγχεται μέσω ετήσιων εκθέσεων της επιβλέ-

πουσας επιτροπής. Η διάρκεια εκπόνησης της διατριβής είναι 3 έτη και ο διδακτορικός τίτλος απονέμεται έπειτα από δημόσια υποστήριξη της διατριβής. Η ΕΕΑ είχε την ευκαιρία να συναντήσει διδακτορικούς φοιτητές και κατά τη γνώμη της είναι ενήμεροι, αφοσιωμένοι, ορεξάτοι, πνευματικά ικανοί και φιλόδοξοι. Συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες των Ερευνητικών Κέντρων και του Τμήματος συνολικά, δημοσιεύουν σε ελληνικά και ξένα επιστημονικά περιοδικά και συνεργάζονται με άλλα ερευνητικά ιδρύματα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

- (9) Η ΕΕΑ πιστεύει ότι στους διδακτορικούς φοιτητές θα πρέπει να παρέχεται εκπαίδευση στις ερευνητικές μεθόδους κατά το πρώτο έτος των σπουδών τους, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλοι οι διδακτορικοί φοιτητές μπορούν να καλλιεργήσουν διεπιστημονική επίγνωση και να αποκτήσουν τις ερευνητικές δεξιότητες και ικανότητες που είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωση των διδακτορικών τους διατριβών.
- (10) Παρότι οι ετήσιες εκθέσεις είναι χρήσιμο μέσο ελέγχου της προόδου των διδακτορικών φοιτητών, η ΕΕΑ πιστεύει ότι έπειτα από 18 μήνες πλήρους φοίτησης μια Επιτροπή αποτελούμενη από άλλα Μέλη ΔΕΠ θα πρέπει να αξιολογεί την πρόοδο των φοιτητών μέσω μιας προφορικής προκαταρκτικής υποστήριξης. Πριν την προκαταρκτική υποστήριξη, ο υποψήφιος διδάκτορας θα πρέπει να υποβάλει στην Επιτροπή ένα περίγραμμα του συνόλου της διατριβής και ένα κεφάλαιο

λαιο. Η Επιτροπή μπορεί να συστήσει όπως ο υποψήφιος συνεχίσει τη φοίτηση· όπως ο υποψήφιος διαγραφεί· όπως ο υποψήφιος συνεχίσει αφότου πραγματοποιήσει μια σειρά ενεργειών. Η ΕΕΑ θεωρεί ότι αυτή είναι αντικειμενικότερη μέθοδος αξιολόγησης προόδου, εμπλουτίζει την ερευνητική εμπειρία του διδακτορικού φοιτητή και ωφελεί και τον επιβλέποντα.

- (11) Παρότι η καθοδήγηση και η υποστήριξη των διδακτορικών φοιτητών είναι εξαιρετική και τους παρέχει τις απαραίτητες δεξιότητες για να επιτύχουν στις σπουδές τους και επαγγελματικά, η καθοδήγηση των διδακτορικών φοιτητών θα πρέπει επίσης να τους προετοιμάζει να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της διεθνούς αγοράς, π.χ. μέσω δημοσιεύσεων σε επιστημονικά περιοδικά με μεγάλο αντίκτυπο.

Δ. Όλες οι Λοιπές Υπηρεσίες

Η ΕΕΑ επισκέφθηκε τέσσερις διοικητικές μονάδες:

1. Τη Γραμματεία του Τμήματος
2. Το Γραφείο Erasmus
3. Τη Βιβλιοθήκη
4. Το Κέντρο Εξυπηρέτησης Φοιτητών

Αναλυτικότερα:

1 Αναφορικά με τη **Γραμματεία του Τμήματος**, το επίκεντρο των δραστηριοτήτων της είναι να παρέχει υποστήριξη στους φοιτητές και στα Μέλη ΔΕΠ. Κατά τη συζήτηση με την Προϊσταμένη της Γραμματείας δηλώθηκε ότι η Γραμματεία έχει επαρκή αριθμό προσωπικού προκειμένου να ανταποκριθεί στις διοικητικές της υποχρεώσεις. Παρά ταύτα, αναφέρθηκε ότι μια αναβάθμιση των ηλεκτρονικών πηγών, π.χ. μια αποτελεσματικότερη ηλεκτρονική πλατφόρμα επικοινωνιών, θα επέτρεπε στο προσωπικό της Γραμματείας να παράσχει ακόμη καλύτερες υπηρεσίες. κατέστη επίσης εμφανές ότι η Γραμματεία έχει καλές διαδικασίες εσωτερικών επικοινωνιών και συνεργάζεται αποτελεσματικά με τη διοίκηση του Πανεπιστημίου. Από τις συζητήσεις μας κατέστη εμφανής η καλή θέληση του προσωπικού της Γραμματείας να βοηθήσει και να υποστηρίξει τα Μέλη ΔΕΠ. Εντούτοις, η ΕΕΑ παρατήρησε ότι τα περισσότερα καθήκοντα που ζητείται από τη Γραμματεία να πραγματοποιήσει είναι μάλλον παλιομοδίτικα, π.χ. να κανονίζει τις γενικές Συνελεύσεις του Τμήματος, τις αποφοιτήσεις, κλπ. Φυσικά, αυτά αποτελούν εγγενείς λειτουργίες ενός Τμήματος, αλλά η Γραμματεία δεν θα πρέπει να εξαντλεί την ενέργεια και τις δυνατότητές της μόνο σε

αυτά τα είδη δραστηριοτήτων. Επιπλέον, κάποιες από τις δραστηριότητες που παραδοσιακά παρέχει η Γραμματεία, π.χ. αντίγραφα πτυχίων, πλέον παρέχονται και από το Κέντρο Εξυπηρέτησης Φοιτητών σε καθημερινή βάση. Μέλη ΔΕΠ είχαν επίσης την αίσθηση ότι η παρούσα αποστολή της Γραμματείας δεν καλύπτει τις ανάγκες τους ούτως ώστε να τους επιτρέψει να επιτελέσουν τα ακαδημαϊκά τους καθήκοντα με αποτελεσματικότερο τρόπο. Ενόψει των παραπάνω, η Γραμματεία θα πρέπει να παράσχει άλλες ενισχυμένες υπηρεσίες υποστήριξης των Μελών ΔΕΠ και των φοιτητών, οι οποίες συνάδουν περισσότερο με τις απαιτήσεις της σύγχρονης Πανεπιστημιακής Διοίκησης. Ενδεικτικά αναφέρουμε υπηρεσίες που σχετίζονται με την κοινοποίηση εξωτερικών πληροφοριών όπως η διακίνηση πληροφορήσης για ερευνητικά προγράμματα, υποστήριξη σεμιναρίων ή συνεδρίων που οργανώνουν τα Μέλη ΔΕΠ, συντονισμός με τα Ερευνητικά Κέντρα του Τμήματος, τον ΕΛΚΕ, το Γραφείο Erasmus, τη Βιβλιοθήκη, κλπ. Η Γραμματεία μπορεί επίσης να υποστηρίξει το ΠΜΣ, όπως κάνει επί του παρόντος με τα διδακτορικά. Αυτό θα μπορούσε συν τω χρόνω να οδηγήσει στη δημιουργία μιας διοικητικής μονάδας μεταπτυχιακών σπουδών. Επιπρόσθετα, η Γραμματεία θα πρέπει να έχει την ευθύνη της αναβάθμισης της ιστοσελίδας του Τμήματος και της συνεχούς της επικαιροποίησης. Η ΕΕΑ έχει αναφέρει σε άλλα σημεία της παρούσας έκθεσης ότι η ιστοσελίδα του Τμήματος έχει άσχημη εικόνα και δεν προβάλλει επάξια τον πλούτο των δραστηριοτήτων στις οποίες εμπλέκεται το Τμήμα και το έργο που το Τμήμα παράγει. Συνοψίζοντας, η ΕΕΑ θα συνιστούσε μια επανεξέταση της αποστολής της Γραμματείας του Τμήματος προκειμένου να ενισχυθούν και να εκσυγχρονι-

στούν οι υπηρεσίες της και ταυτόχρονα να αποφευχθεί, ει δυνατόν, η επικάλυψη δραστηριοτήτων. Τέλος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, θα πρέπει αντίστοιχα να παρασχεθούν στη Γραμματεία αναβαθμισμένες υποδομές με τη μορφή περισσότερου χώρου, περισσότερων τηλεφωνικών γραμμών και καλύτερων ηλεκτρονικών πόρων.

2. Αναφορικά με το **Γραφείο Erasmus**, ήταν εμφανές ότι το Τμήμα διατηρεί εξαιρετική συνεργασία με αυτό το γραφείο, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα την επιτυχία του προγράμματος. Το Τμήμα έχει δεσμευθεί σε διάφορες δραστηριότητες διεθνοποίησης και το Γραφείο Erasmus παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και υποστήριξη προς αυτή την κατεύθυνση. Η ΕΕΑ θα ενθάρρυνε καλύτερο συντονισμό μεταξύ του Γραφείου Erasmus και της Γραμματείας του Τμήματος με τη μορφή διακίνησης πληροφοριών. Αυτό θα επεκτείνει το εύρος και την ταχύτητα της πληροφόρησης για τα σχετικά προγράμματα, πληροφόρηση που, όπως αναφέρθηκε στην Ε.ΕΣ.Α. (σ. 48), δεν φτάνει πάντοτε εγκαίρως σε πιθανούς αποδέκτες. Τέλος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, η ΕΕΑ θα ενθάρρυνε την υιοθέτηση μαθημάτων στα αγγλικά με πιο συντονισμένο τρόπο, προκειμένου να επιτραπεί στους φοιτητές Erasmus να ωφεληθούν από την τακτική (δηλ. εβδομαδιαία) αλληλεπίδραση με Μέλη ΔΕΠ και φοιτητές. Αναγνωρίζοντας ότι ο αριθμός των φοιτητών Erasmus εξακολουθεί να είναι μικρός, η ΕΕΑ έχει την αίσθηση ότι θα έπρεπε να συνιστάται στους φοιτητές Erasmus να παίρνουν μόνο μαθήματα επιλογής, τα οποία θα μπορούν να διδαχθούν στα αγγλικά και να έχουν μη ελληνική βιβλιογραφία.

3. Αναφορικά με τη **Βιβλιοθήκη**, η ΕΕΑ επισκέφθηκε τη Βιβλιοθήκη και είχε συζητήσεις με τη Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης. Η εντύπωση της ΕΕΑ ήταν ότι το προσωπικό της Βιβλιοθήκης κάνει ό,τι μπορεί για να ικανοποιήσει τις ανάγκες των Μελών ΔΕΠ και των φοιτητών. Εντούτοις, οι προσπάθειες δυσχεραίνονται λόγω έλλειψης κονδυλίων. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί το γεγονός ότι η Βιβλιοθήκη επιζητεί ενεργά ιδιωτική χρηματοδότηση προκειμένου να βελτιώσει τις υπηρεσίες της και έχει σημειώσει επιτυχία σε αυτό. Η Ε.ΕΣ.Α. αναγνωρίζει την καλή υποστήριξη που το Τμήμα λαμβάνει από τη Βιβλιοθήκη, αλλά ταυτόχρονα υπογραμμίζει την έλλειψη υποδομής από απόψεως ηλεκτρονικών πόρων, όπως π.χ. βάσεις δεδομένων, πράγμα που δυσχεραίνει τις ερευνητικές δραστηριότητες τόσο των Μελών ΔΕΠ όσο και των φοιτητών. Η ΕΕΑ θα ήθελε να τονίσει την ανάγκη βελτίωσης της πρόσβασης σε βάσεις δεδομένων, αλλά επίσης και την ανάγκη να υπάρχει συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις που σχετίζονται με το κοπυράιτ. Η Ε.ΕΣ.Α. αναφέρει ότι μέλη του προσωπικού της Βιβλιοθήκης διεξάγουν εισαγωγικές επισκέψεις στη Βιβλιοθήκη, πράγμα που η ΕΕΑ χαιρετίζει. Η ΕΕΑ θα ενθάρρυνε περαιτέρω την αναβάθμιση των δυνατοτήτων της βιβλιοθήκης, καθώς και τον συντονισμό μεταξύ της Βιβλιοθήκης και της Γραμματείας του Τμήματος στη διακίνηση πληροφοριών, π.χ. επίκαιρη ενημέρωση για αγορά στοιχείων.

4. Αναφορικά με το **Κέντρο Εξυπηρέτησης Φοιτητών**, η ΕΕΑ επισκέφθηκε το Κέντρο και είχε συζητήσεις με τον Προϊστάμενό του. Η ΕΕΑ χαιρέτισε την εξαιρετική συνεργασία μεταξύ του Τμήματος και του Κέντρου. Η ΕΕΑ εντυπωσιάστηκε από την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται σε φοιτητές χωρίς

ιατρική ασφάλιση, σε φοιτητές με ειδικές ανάγκες, καθώς και σε φοιτητές που προέρχονται από διαφορετικά πολιτιστικά υπόβαθρα. Η ΕΕΑ εντυπωσιάστηκε επίσης από την αφοσίωση αυτού του Κέντρου στη φοιτητική μέριμνα. Το Κέντρο Εξυπηρέτησης Φοιτητών ενημέρωσε επίσης την ΕΕΑ για την επικείμενη ανακαίνιση της Φοιτητικής Εστίας, η οποία θα επιλύσει με αποτελεσματικό τρόπο το πρόβλημα της φοιτητικής στέγασης. Η ΕΕΑ επισημαίνει ότι ο ρόλος του Κέντρου Εξυπηρέτησης Φοιτητών στην παροχή ορισμένων υπηρεσιών προς τους φοιτητές θα μπορούσε να επιτρέψει την αναδιοργάνωση της Γραμματείας του Τμήματος όπως εξετάστηκε στο σημείο 1 της παρούσας ενότητας. Θα συστούσαν ο ορισμός ενός Μέλους ΔΕΠ επιφορτισμένου με τη φοιτητική μέριμνα. Αυτό θα επέτρεπε μια συστηματικότερη και αποτελεσματικότερη προσέγγιση ως προς τη φοιτητική μέριμνα, συγκριτικά με τη σημερινή ad hoc προσέγγιση (βλ. σ. 71-72 της Ε.ΕΣ.Α.).

Πανεπιστημιακές υποδομές

Η ΕΕΑ είχε την ευκαιρία να περάσει χρόνο στον χώρο του Πανεπιστημίου. παρότι γίνεται προσπάθεια να διατηρηθεί ο χώρος του Πανεπιστημίου σε καλή κατάσταση, υπάρχουν ίχνη εγκατάλειψης. Υπάρχουν μερικές ευχάριστες εκπλήξεις, όπως π.χ. κάποιοι όροφοι του κυρίου κτιρίου του Πανεπιστημίου, καθώς και του κτιρίου που στεγάζει τα Ερευνητικά Κέντρα και το Ι.Δι.Σ. Η γύρω περιοχή επίσης εμφανίζει σημάδια υποβάθμισης. Ο Δήμος Καλλιθέας θα πρέπει να συνεργαστεί με τις αρχές του Πανεπιστημίου προκειμένου να βελτιωθεί ο

περιβάλλον χώρο και έτσι όχι μόνο να αναβαθμιστεί η ποιότητα της πανεπιστημιακής ζωής, αλλά και αυτή του ίδιου του Δήμου.

Το Πανεπιστήμιο παρέχει εγκαταστάσεις σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Εντούτοις, οι σχετικές υποδομές θα πρέπει να βελτιωθούν περαιτέρω. Άλλες μονάδες του Πανεπιστημίου, όπως η Βιβλιοθήκη, επίσης προσπαθούν να βελτιώσουν τις εγκαταστάσεις που διατίθενται σε φοιτητές με ειδικές ανάγκες, προκειμένου να τους παράσχουν ανεμπόδιστη πρόσβαση στη γνώση. Ως προς τη διαθεσιμότητα και την επάρκεια των αιθουσών διδασκαλίας, στη σελίδα 37 της Ε.ΕΣ.Α. αναφέρεται ότι ο αριθμός των αιθουσών διδασκαλίας που διατίθεται στο Τμήμα είναι ανεπαρκής και, παρότι κάποιες από αυτές έχουν προσφάτως ανακαινιστεί, εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα που έχουν να κάνουν με την έλλειψη ηλεκτρονικών υποδομών ή ακόμη και βασικών υποδομών, π.χ. μη διαθεσιμότητα καθισμάτων για τα διδάσκοντα Μέλη ΔΕΠ.

Η Ε.ΕΣ.Α. υπογραμμίζει επίσης την απουσία εργαστηρίου ηλεκτρονικών υπολογιστών του Τμήματος το οποίο, όπως αναφέρθηκε, καταστράφηκε πρόσφατα κατά τη διάρκεια της κατάληψης του Τμήματος από «φοιτητές». Η ΕΕΑ παρατήρησε επίσης την έλλειψη πρόσβασης σε Wi-Fi σε μεγάλα τμήματα του χώρου του Πανεπιστημίου.

Η ΕΕΑ είχε την ευκαιρία να ελέγξει την καλή ποιότητα του φαγητού που προσφέρει το εστιατόριο της φοιτητικής εστίας.

Η ΕΕΑ θα ήθελε να τονίσει τη σημασία της αυστηρής εφαρμογής μιας πολιτικής απαγόρευσης του καπνίσματος σε όλους τους χώρους του Πανεπιστημίου.

Τέλος, η ΕΕΑ εκφράζει την ελπίδα ότι οι περιορισμοί χώρου και υποδομών θα επιλυθούν σύντομα προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στους χώρους του Πανεπιστημίου για τα Μέλη ΔΕΠ και τους φοιτητές. Ενθαρρύνει επίσης τη γρήγορη επανέναρξη των υπηρεσιών ασφαλείας προκειμένου να διατηρηθεί η ασφάλεια στον χώρο του Πανεπιστημίου.

Συνεργασία με κοινωνικούς, πολιτιστικούς και παραγωγικούς οργανισμούς

Το Τμήμα έχει αναπτύξει ένα εκτεταμένο δίκτυο συνεργασίας με κοινωνικούς, πολιτιστικούς, κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς. Τα Ερευνητικά Κέντρα και το Ι.ΔΙ.Σ. έχουν αξιοσημείωτο κοινωνικό αντίκτυπο τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, μέσω των εκπαιδευτικών και ερευνητικών προγραμμάτων στα οποία εμπλέκονται, καθώς και με το να προωθούν μια πολύ δυναμική δραστηριότητα ενημέρωσης για τις δραστηριότητές των.

Ε. Στρατηγικός Σχεδιασμός

- Μπορεί να υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός για το Τμήμα, αλλά δεν είναι σαφώς καθορισμένος και διατυπωμένος. Οι στρατηγικοί στόχοι του Τμήματος αναφορικά με την έρευνα, τη διδασκαλία και τον αντίκτυπο

θα πρέπει να συζητηθούν και να διατυπωθούν γραπτώς, ώστε να χρησιμεύσουν ως κατευθυντήριες γραμμές. Θα πρέπει να χρησιμεύσουν ως ένα ευρύ πλαίσιο αναφοράς για τον μελλοντικό σχεδιασμό.

- Η έλλειψη ερευνητικής χρηματοδότησης (και πόρων γενικά) είναι ένα από τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο. Φαίνεται ότι τα πράγματα πάνε από το κακό στο χειρότερο. Θα πρέπει να διερευνηθούν καινοτόμοι τρόποι για να διασφαλιστεί χρηματοδότηση. Μια ιδέα θα ήταν να ιδρυθεί ένας Οργανισμός Αποφοίτων, τόσο σε επίπεδο Πανεπιστημίου όσο και σε επίπεδο Τμήματος. Τα οφέλη μιας τέτοιας πρωτοβουλίας είναι προφανή, καθώς θα καταστήσει εφικτό το να καλλιεργηθούν δεσμοί εφ' όρου ζωής μεταξύ φοιτητών, φίλων, Μελών ΔΕΠ και του ιδρύματος. Η καλλιέργεια της καλής θέλησης και η διατήρηση ενός κοινωνικού δικτύου κάνει τη συνεργασία και τη συμμετοχή ευκολότερες και με μεγαλύτερο νόημα. Το Τμήμα θα πρέπει να ορίσει μια Συμβουλευτική Επιτροπή για να προωθήσει αυτό το έργο.
- Τα Μέλη ΔΕΠ θα πρέπει να ενθαρρύνονται να παράγουν έρευνα με υψηλό αντίκτυπο. Προς τούτο, η διεθνής ερευνητική αναγνωρισιμότητα αναμένεται να αποτελεί κριτήριο και αντικειμενικό σκοπό.
- Ο στρατηγικός σχεδιασμός και οι κατευθυντήριες γραμμές για την έρευνα μπορεί επίσης να χρησιμεύσουν ως οδηγός για νεότερα Μέλη ΔΕΠ προκειμένου να καθορίσουν την ερευνητική τους ατζέντα, να ενισχύσουν το βιογραφικό τους και να διαμορφώσουν την εξέλιξη της σταδιοδρομίας τους.

- Η διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων του Τμήματος – σύμφωνα με την τελική του φιλοδοξία – μπορεί να περιλαμβάνει τη μετάφραση της ιστοσελίδας του (δηλ. στα αγγλικά), καθώς και τη δημιουργία θερινών σεμιναρίων ή εκπαιδευτικών μαθημάτων στα αγγλικά ή στα γαλλικά.

ΣΤ. Τελικά Συμπεράσματα και Συστάσεις της ΕΕΑ

- Η γενική εντύπωση της ΕΕΑ για το Τμήμα είναι πολύ θετική. Είναι ακαδημαϊκά αυστηρό, ανοιχτό και καινοτόμο. Είναι σίγουρα ένα από τα κορυφαία Τμήματα του είδους του στη χώρα.
- Εφεξής, η κύρια πρόκληση είναι να ενισχύσει τη διεθνή φήμη και αναγνώρισή του. Είναι σίγουρα ικανό να το κάνει, ιδίως αν λάβουμε υπόψη τα κίνητρα, τον ενθουσιασμό, τις εξαιρετικές ακαδημαϊκές προδιαγραφές και τις διεθνείς δραστηριότητες των Μελών ΔΕΠ.
- Υπάρχει μια θετική και συνεργατική κουλτούρα στο Τμήμα, η οποία συντείνει στη συνεργασία μεταξύ ακαδημαϊκών κλάδων, πεδίων και συναδέλφων. πρόκειται για σημαντικό στοιχείο που θα πρέπει να διατηρηθεί και ενισχυθεί προκειμένου να υποστηριχθεί η δημιουργικότητα και να σταθεροποιηθεί η περαιτέρω διεπιστημονικότητα. Πάνω σε αυτές τις γραμμές, ίσως η εισαγωγή ενός ανεπίσημου μηνιαίου «γεύματος εργασίας» να μπορεί να παράσχει μια ευκαιρία για να παρουσιαστεί έρευνα που βρίσκεται σε εξέλιξη, να μοιραστούν ιδέες, να δοθούν σχόλια και να δημιουργηθούν συνέργειες.
- Παρότι υπάρχει πρόβλημα με τους «αιώνιους» φοιτητές (το οποίο αναμένεται να επιλυθεί σύντομα), οι ενεργοί φοιτητές φαίνεται να είναι ευχαριστημένοι με τη μόρφωση που λαμβάνουν. Οι διδακτορικοί φοιτητές είναι πνευματικά ικανοί, ενθουσιώδεις και φιλόδοξοι.
- Το Τμήμα προσφέρει προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών που είναι πολύ δημοφιλή μεταξύ φοιτητών και επαγγελματιών. Η ΕΕΑ συνιστά

έντονα την εισαγωγή διδάκτρων για όλα τα ΠΜΣ που προσφέρει το Τμήμα. Τα δίδακτρα θα επιτρέψουν στο Τμήμα να βελτιώσει τις εγκαταστάσεις και τις υπηρεσίες που παρέχει στους φοιτητές σε μια πολύ ανταγωνιστική αγορά. Η εισαγωγή διδάκτρων μπορεί να συνοδευτεί από υποτροφίες ή οικονομική υποστήριξη. Επίσης, η ΕΕΑ συνιστά έντονα την εισαγωγή επαγγελματικών/διοικητικών προγραμμάτων που θα χρηματοδοτούνται από τον οργανισμό προέλευσης των φοιτούντων επαγγελματιών.

- Κάτι που καθυστερεί και υπόσχεται πολλά για το μέλλον είναι ότι η διατήρηση και η βελτίωση της ποιότητας της έρευνας και της διδασκαλίας, και η επίτευξη πολύτιμης συνεισφοράς στην κοινωνία είναι σταθεροί και σαφείς αντικειμενικοί σκοποί του Τμήματος. Αυτό επαναβεβαιώνεται από την έντονη ευαισθησία και τον συνεχιζόμενο διάλογο σε ζητήματα διασφάλισης της ποιότητας εντός του Τμήματος και της κεντρικής διοίκησης του Πανεπιστημίου.
- Το ερευνητικό έργο του Τμήματος είναι ογκώδες και εντυπωσιακό από κάθε άποψη. Η υιοθέτηση ενός στρατηγικού σχεδίου, όπως καταγράφηκε παραπάνω στην Έκθεση, θα βοηθήσει το Τμήμα να χρησιμοποιήσει ολόκληρο το δυναμικό του και να ενισχύσει περαιτέρω την ποιότητα, τον όγκο και τη διεθνή αναγνωρισιμότητα της έρευνάς του. Σε αυτό το πλαίσιο, το Τμήμα θα πρέπει επίσης να ενισχύσει τις υπάρχουσες εσωτερικές ερευνητικές δομές του, προωθώντας μια πιο ισορροπημένη

ανάπτυξη των υπαρχόντων Τομέων και ταυτόχρονα να ενισχύσει περαιτέρω τις συνέργειες μεταξύ όλων των Τομέων.

- Συνολικά οι υποδομές και οι εγκαταστάσεις, περιλαμβανομένων των αιθουσών διδασκαλίας, της βιβλιοθήκης, του ηλεκτρονικού εξοπλισμού και των εργαστηρίων είναι ικανοποιητικές για τα ελληνικά δεδομένα. Ωστόσο, η ανανέωση, η επικαιροποίηση και η χρησιμοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής αποτελούν μια συνεχή πρόκληση στην οποία το Τμήμα κάνει ό,τι μπορεί για να ανταποκριθεί με πολύ περιορισμένους πόρους. Ιδίως η ιστοσελίδα θα πρέπει να επανασχεδιαστεί και να αναβαθμιστεί όπως προτάθηκε παραπάνω.
- Οι διοικητικές υπηρεσίες είναι σε γενικές γραμμές υποστηρικτικές και αποτελεσματικές, αλλά είναι σημαντικό να εκλογικευτούν και να εκσυγχρονιστούν οι δομές, οι εγκαταστάσεις και η αποστολή τους, προκειμένου να συνεχίσουν να παρέχουν καλής ποιότητας υπηρεσίες και να διαχειριστούν αποτελεσματικά τις ανάγκες του Τμήματος.

Τα Μέλη της Επιτροπής

Όνοματεπώνυμο

Υπογραφή

1. Μαρίνα Παπαναστασίου (Συντονίστρια)
2. Νικόλαος Γεωργαντζής
3. Νικόλαος Τσαγγουριάς
4. Ιωσήφ Ιωσήφ